

ВЛИЯНИЕ НА ТЕХНОЛОГИЧНОТО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО ВЪРХУ РАЗВИТИЕТО НА ЧОВЕШКИЯ ПОТЕНЦИАЛ В ХИМИЧЕСКИТЕ КОМПАНИИ В ЕГИПЕТ

Мохамед Мустафа Али Албаз¹

Резюме: Основната цел на това изследване е да насърчи развитието на човешкия потенциал в химическите компании в Египет чрез стратегическото въздействие, което оказва технологичното предприемачество върху нарастването на производителността, развитието на технологиите и изграждането на бизнес авторитет на местно, регионално и глобално равнище.

Практическа значимост на проучването: Една от целите, които стоят пред държавата на този етап, е да насърчи технологичното предприемачество в химическите компании в Египет, за да тласне развитието на човешкия потенциал напред, съгласно приетата Стратегия за устойчиво развитие.

Оригиналеност/стойност на проучването: Необходимо е да бъде приложен подход, насърчаващ технологичното предприемачество в компаниите с цел устойчиво развитие на човешките ресурси. Научното изследване предлага рамка за тяхното развитие в химическите компании.

Изводи от проучването: Различните измерения на технологичното предприемачество имат стратегическо значение при изготвянето на технологични производствени планове и програми в химическите компании с най-високи показатели за развитие на човешкия потенциал.

---

¹ Асистент в катедра „Бизнес администрация“, Търговски факултет, Университет Суецки канал, Египет, albaz@commerce.suez.edu.eg

ВЛИЯНИЕ НА ТЕХНОЛОГИЧНОТО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО ...

Ключови думи: технологично предприемачество, политики за научно-изследователска и развойна дейност, технологични знания, развитие на човешкия потенциал, устойчиво развитие.

JEL: M1.

Увод

Международната икономика претърпя съществени промени и днес е изправена пред огромни предизвикателства в резултат на развитието на технологиите и иновативното и креативно мислене. Сериозната конкуренция е изпитание за много компании. Организацията все по-често прилага технологично предприемачество като модел, включващ стратегически иновации и развитие на съществуващия бизнес чрез създаването на нови продукти, нови правила в конкуренцията и самостоятелни проекти с цел насърчаване иновативното и креативно мислене на служителите и повишаване способността на организацията да се развиват, да оцеляват и да продължават своята дейност (Elia, G. & Margherita, A., 2018) .

Един от най-важните въпроси днес е този за развитието на човешкия потенциал. Ето защо националните и международните компании отделят все повече внимание на проучването и прилагането на модерни технологии, така че да създадат подходяща работна среда за развитие на човешките ресурси, които са стратегическо богатство, в стремежа си към развитие и справяне със съвременните предизвикателства (Anonymous, I., 2011). Според направено проучване предизвикателствата, пред които са изправени компаниите в стремежа си да се развиват, следва да бъдат посрещани чрез изграждане на стабилност и приемственост и насочване на инвестициите към хората, така че да бъде гарантирана тяхната възвръщаемост и да се увеличи производителността на човешкия фактор за постигане на максимална резултатност (Curson, J. & Skidmore, T., 2010).

Химическата промишленост е един от важните стратегически сектори, които подпомагат развитието в икономическата, обществената и научноизследователската сфера – приоритетни области за инвестициите в Египет. Развитието на човешките ресурси, осигуряването на

стратегическо лидерство и постигането на по-високи показатели за знания, креативност и иновации са фактори, които позволяват на страната да постигне устойчиво развитие чрез напредък в индустриалния сектор.

I.

1. **Рамка на научното изследване**

Технологичното предприемачество е един от най-важните инструменти за оптимизиране подбора на кадри в обществената и икономическата сфера. То позволява намирането на стратегически решения, чрез които да бъдат диверсифицирани източниците на национален доход. Целта на многобройните трансформации, които се извършват в страната, е да бъде осъществен цялостен преход към икономика на знанието чрез насърчаване на технологичните нововъведения и инвестиции в човешкия потенциал, така че Египет да се нареди сред тридесетте водещи страни по показатели като Индекс на човешкото развитие, сред тридесетте най-големи икономики в света и тридесетте страни с най-висок Индекс на глобална конкурентоспособност, прилагайки стратегии за устойчив растеж (Sustainable Development Strategy, 2016).

Едно от изследванията в областта (Qian, H. & Zhao, C., 2018) подчертава значимостта на предприемачеството като движеща сила на регионалното и международното икономическо развитие. Центрове на високотехнологичното предприемачество са Калифорния (САЩ) и Великобритания. Сравнителният анализ на статистическите показатели сочи, че високотехнологичната икономика в Калифорния (САЩ) изпреварва тази във Великобритания. Положителното въздействие на технологичното предприемачество (разкриване на работни места, ефективно използване на ресурсите, маркетинг на знанията) позволява на компаниите да се развиват успешно в динамичната икономическа среда на своите региони.

ВЛИЯНИЕ НА ТЕХНОЛОГИЧНОТО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО ...

Други автори (Pretorius, L. & Davidaviciene, V., 2018) разглеждат някои динамични аспекти на технологиите и взаимодействието в технологичното предприемачество. Те използват концептуалния модел на мисловните системи (Thinking Systems), който представя периодично въздействащите върху предприемачеството фактори с помощта на причинно-следствена диаграма, както и статистически данни, публикувани от ОИСР, за да докажат, че динамичната поведенческа система е мощен инструмент за развиване на бизнес и индустриално предприемачество и вземане на решения в конкурентна среда.

Друго изследване, проведено сред 192 промишлени компании в Полша, разглежда методите на стратегически мениджмънт, които организациите прилагат, за да гарантират стратегическата конкурентоспособност на своята стопанска дейност. В него са включени няколко критерия (специализирани познания, умения, техника, технологии и др.) за максимализиране на доходите и печалбите. Изследването показва, че капацитетът, с който разполагат компаниите по отношение на основните компетенции на своя персонал, влияе положително върху изграждането на конкурентни предимства чрез качествени технологични продукти и услуги, тъй като позволява разграничаване на компетенциите, откритост и гъвкавост при набиеляване на целите за адаптиране към средата (Nowak, D., 2018).

При анкета сред служители в корейски фирми (Kim & Park, 2017) 400 от анкетираните подчертават, че развитието на човешкия потенциал, наред с това в икономическо и екологично отношение, е от решаващо значение за устойчивостта на фирмата. Едно от най-важните измерения на развитието на човешкия потенциал е обменът на информация и знания, тъй като те са основен ресурс за постигането на конкурентни предимства и устойчивост на компаниите. Резултатите от статистическо проучване потвърждават, че устойчивостта подпомага възприемането на нови идеи, културното развитие и иновативната нагласа на личността, като по този начин се изгражда поколение с административни умения, което допринася за постигането на устойчиво развитие.

Друго проведено изследване се занимава със социалното измерение на устойчивостта и по какъв начин се отразява то на постигането на екологична устойчивост и икономически растеж. Авторите заключават, че за да бъде устойчива, промишлеността следва да е наясно с отговорността, която носи пред идващите поколения, да използва разумно наличните ресурси и да се стреми към постигането на положителни резултати в своето развитие. Концепцията за екологичен растеж (green growth), т.е. разумното използване на природните ресурси, следва да бъде заложена в дейността на всяка фирма, тъй като това води до устойчивост на направените инвестиции и подпомага икономическия растеж (Reza, K. & Islam, S., 2018).

Държавата приема национални стратегически планове, с които цели да подпомогне дейността на различни научноизследователски организации, правителството и частния сектор. Създават се канали за комуникация между научно-изследователските звена в министерствата и производствения сектор и сектора на услугите, така че постиженията на научноизследователската дейност да бъдат оползотворени при изготвянето на проекти за създаване на технологична инфраструктура, която да насърчава технологичното предприемачество сред кадрите. Част от политиката, която държавата провежда в тази насока, са споразуменията с Япония и Китай за трансфер на технологичен опит (Report of the Ministry of Higher Education and Scientific Research, 2017) .

За да бъде подготвена да посрещне различните индустриални и обществени предизвикателства, за страната е от първостепенна важност да използва максимално пълноценно ресурсите, с които разполага, да развива технологично предприемачество, да повишава конкурентоспособността на своята промишленост и да насърчава развитието на човешкия капитал. За тази цел, в Египет бяха приети Стратегически цели за технологично предприемачество и иновации с оглед създаването и заимстването на технологии, които да допринесат за по-нататъшното обществено и икономическо развитие. Един от най-важните показатели в това отношение е нарасналият с 16.4% обем на на-

ВЛИЯНИЕ НА ТЕХНОЛОГИЧНОТО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО ...

учните публикации в египетските университети и научноизследователски центрове, както и достъпът до 24 центъра за научни публикации в областта на нанотехнологиите, в които участват 106 държави, през 2017 г. и установяването на сътрудничество с редица международни институции и научноизследователски организации в страни като Китай, Франция и Германия (Report of the Ministry of Higher Education and Scientific Research, 2017).

Създаването на бизнес сектор в Египет стана факт през 1978 г. с Решение №168 на Министър-председателя за разкриването на Информационен център за общественения сектор под патронажа на Министерския съвет. През 1997 г. беше приет Закон за държавния бизнес сектор, а през 2004 г. беше създадено Министерство на инвестициите (Business Sector Information Center, <http://www.bsic.gov.eg/about.asp>).

Държавният бизнес сектор предоставя специализирани консултантски услуги, резултати от проучвания и изследвания във всички области и сектори на икономиката, за да обслужва гражданското общество и лицата, които се занимават с научно-изследователска дейност, или са натоварени с вземането на различни решения, като изготвя доклади с резултати от дейността на фирмите, стойностите на финансови и икономически показатели, предоставя информация на инвеститори, компании в държавния и в частния сектор и др. (Business Sector Information Center, <http://www.bsic.gov.eg/about.asp>).

В държавния бизнес сектор в Египет развиват дейност 109 компании в 8 различни сектора на икономиката. През 2017 г. приходите, реализирани от фирмите в държавния бизнес сектор, възлизат на 92.2 милиарда египетски лири, което представлява 38.7% икономически ръст спрямо предходната година. Реализираната през 2016 г. печалба възлиза на 14.9 милиарда египетски лири (Report on the Performance of Public Sector Business Indicators, 2017) . В контекста на тези данни по-нататък разглеждаме най-важните аспекти от проведеното в рамките на химическата промишленост изследване, в което са включени 18 компании.

Таблица 1

Показатели за общата резултатност на химическите компании в Египет през периода от 2013 до 2017 г. (в млн. египетски лири)

М	Отчет					
	Година	2013	2014	2015	2016	2017
1	Приходи от дейността	9 537	9 948	10 537	11 282	15 869
2	Инвестиции	946	1 159	915	648	960
3	Нетна печалба	1 038	440	680	815	941
4	Материални запаси	5 084	4 858	5 244	5 016	6 688
5	Брой работни места	34 197	34 028	33 398	32 897	31 721
6	Заплата	2 119	2 545	2 765	2 915	3 463

Източник: Изчисленията в таблицата са на автора по данни от Доклада на Информационния център за холдингови компании в държавния сектор, Египет, 2017 (Report of the Public Sector Information Center for Holding Companies, 2017).

Таблица 2

Сравнение между реализирания износ от компаниите в химическата промишленост и компаниите в други сектори на икономиката в Египет през 2017 г.

М	Отчет			
	Сектор	Брой компании във всеки сектор	Износ (в хиляди египетски лири)	Дял от общия износ (%)
1	Фармацевтична промишленост	11	283 881	2.4802 %
2	Химическа промишленост	18	467 152	7.0552 %
3	Текстилна промишленост	32	352 376	5.5285 %
4	Строителство и ремонтни дейности	17	419 528	7.2445 %
5	Металодобивна промишленост	15	4 208 809	60.6778 %
6	Транспорт	16	944 945	17.0138 %
7	Общо	109	11 445 990	100 %

Източник: Изчисленията в таблицата са на автора по данни от Доклада на Информационния център за холдингови компании в държавния сектор, Египет, 2017 (Report of the Public Sector Information Center for Holding Companies, 2017).

ВЛИЯНИЕ НА ТЕХНОЛОГИЧНОТО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО ...

Въз основа на данните, обобщени в Таблица (1) и Таблица (2), авторите на изследването правят следните изводи:

1. Най-високи са приходите, реализирани от химическите компании през 2017 г. (15 869 млн. египетски лири), а най-ниски – тези през 2013г. (9 537 млн.). Най-малък е обемът на инвестициите в химическите компании през 2016 г. (648 млн. египетски лири), докато най-висок е този през 2014 г. (1 159 млн.).

2. През 2013 г. химическите компании са отчели най-висока нетна печалба (1 038 млн.), докато най-ниска е била нетната печалба, отчетена през 2014 г. (440 млн.).

3. Химическите компании в Египет са изплатили най-високо трудово възнаграждение през 2017 г. (3 463 млн. египетски лири), следвано от това през 2016 г. (2 915 млн.). Най-ниско трудово възнаграждение през разглеждания период е било изплатено през 2013 г. (2 119 млн.).

4. Подобна е ситуацията и по отношение на материалните запаси, с които са разполагали химическите компании в страната. През 2013 г. тяхната стойност е възлизала на 5 084 млн. египетски лири, а през 2016 г. – на 5 016 млн.

5. Най-висок е дялът на експорта от металодобивната промишленост в Египет на стойност 4 208 809 000 египетски лири – 60.6778%. Най-нисък износ е отчетен от фармацевтичната промишленост – 203 029 000 лири, който съставлява 2.4802% от общия износ на страната.

6. Химическата промишленост е на трето място в общия износ на страната с дял от 7.0552%, като пред нея е секторът на строителството и ремонтните дейности.

В допълнение към изложените по-горе факти авторите на това изследване разглеждат състоянието на химическите компании в Египет в следните аспекти:

1. Химическите компании в Египет са един от най-важните стратегически сектори в страната както по отношение на нейното икономическо и обществено развитие, така и като източник на национален доход.

2. Изследването сочи, че две от компаниите в сектора в момента не получават инвестиции, което води до намалена производителност и финансиране, както и до спад в печалбите и ръста в химическия сектор като цяло.

3. От направеното изследване става ясно, че 9 от компаниите в химическия сектор не изнасят продукция в чужбина, като в резултат на по-ниските обеми реализирани продажби и генерирана печалба намалява и ръстът на националния доход на страната.

4. Оценката на състоянието на химическите компании в страната разкрива, че 9 от общо 18 компании, включени в изследването, са отчели загуба.

2. Проблеми, засегнати в изследването

Секторът на химическата промишленост в Египет е изправен пред редица предизвикателства в своето стратегическо развитие, което доведе до спад в инвестициите и реализираните продажби. В резултат на влошеното състояние на компаниите беше преустановена тяхната експортна дейност, което доведе до намаляване на износа на химическата промишленост до 467 152 000 египетски лири. Ниското технологично равнище в химическите компании, липсата на дейности, които да подпомагат подготовката и развитието на кадрите, и отчетените загуби от 9 компании в сектора сочат, че е необходимо да бъдат открити причините за влошената ситуация в сектора и да бъдат предложени практически решения за справяне с предизвикателствата, пред които е изправен секторът. В този контекст е особено важно да се изясни стратегическата роля на технологичното предприемачество за постигане на устойчиво развитие на човешкия капитал в химическите компании в страната.

3. Значимост на изследването

3.1. Технологичното предприемачество е сравнително нова тема от стратегическо значение в бизнес управлението.

ВЛИЯНИЕ НА ТЕХНОЛОГИЧНОТО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО ...

3.2. Изследването подчертава ролята на технологичното предприемачество за развитието на източниците на национален доход и търси стратегически решения за различните административни, икономически и социални проблеми, пред които са изправени фирмите в сектора.

3.3. Посочваме показатели за измерване на технологичното предприемачество и развитието на кадрите в компаниите с оглед повишаване качеството на тяхната работата.

3.4. Изследването анализира съществуващата зависимост между технологичното предприемачество и развитието на кадрите в химическите компании и предлага рамка за подпомагане на това развитие.

3.5. Резултатите от изследването са важни по отношение на тяхната практическа приложимост, тъй като секторът на химическата промишленост генерира сериозни приходи в икономиката на страната, които според доклада на Информационния център възлизат на 15 869 млн. египетски лири през 2017 г.

4. Цели на изследването

4.1. Основната цел на настоящето изследване е да подпомогне развитието на човешкия капитал в химическите компании в Египет, като посочи стратегическото влияние на технологичното предприемачество за увеличаване на производителността, напредъка на технологиите и развитие на бизнеса на национално, регионално и глобално ниво.

4.2. На следващо място си поставяме за цел да определим причините за влошеното състояние на химическата промишленост в страната и да посочим факторите, които са довели до ниската резултатност на предприятията в сектора.

4.3. Друга цел на изследването е да анализира стратегическото значение на технологичното предприемачество за развитието на човешкия потенциал в египетските химически компании.

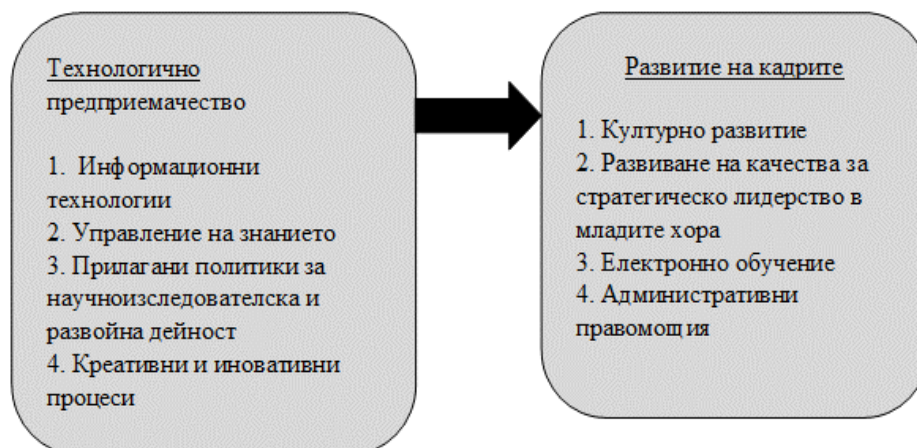
4.4. Сред целите на научната разработка е и тази да посочим най-важните показатели за измерване на технологичното предприемачество и развитието на кадрите, както и основата, върху която да се гради това развитие.

4.5. Изследването има за цел да насърчи развитието на човешкия потенциал в контекста на технологичното предприемачество в компаниите в химическия сектор в Египет.

4.6. Изследването се стреми да даде препоръки, с които да допринесе за развитието на кадрите в химическите компании в страната.

5. Модел на променливите и измерващите показатели, които са използвани в изследването

5.1. Модел на променливите:

Източник: Авторът на изследването.

Схема 1. Модел на използваните в изследването променливи

5.2. Измерващи показатели:

ВЛИЯНИЕ НА ТЕХНОЛОГИЧНОТО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО ...

Таблица 3
Измерващи показатели

Технологично предприемачество	Развитие на потенциала на кадрите
Бюджет за предприемаческа дейност	Програми за обучение на новоназначени кадри
Съвременни информационни и комуникационни системи	Темп на развитие и придобити умения
Изградена технологична инфраструктура	Ефективност на структурите
Баланс на знанията	Бюджет за развитие
Разпространяване и модернизиране на знанията	Изграждане на стратегическо лидерство
Технически умения на кадрите	Критерий за ефективност и резултатност
Брой регистрирани патенти	Използвани стимули и удовлетвореност на персонала

Източник: Авторът на изследването.

II.

1. Анализ на връзката между предприемачеството и развитието на човешкия капитал във фирмите

Компаниите днес се стремят да насърчават технологичното предприемачество в различните сфери, свързани с производството на стоки и предлагането на услуги. Технологичното предприемачество има за цел да подкрепя научноизследователската дейност и да увеличава креативността и иновациите в организациите, за да бъдат намерени ефективни решения за проблемите, с които се сблъскват компаниите. Това подпомага създаването на нови технологични проекти, пълноценното използване на възникващите възможности и привличането на инвестиции в процеса на адаптация към функциониране в рискова среда. За това допринасят укрепването на технологичната инфраструктура и използването на нови, модерни производствени решения, които дават тласък на технологичното, административното и стопанското развитие на компаниите и обществото (Technological Innovation and Entrepreneurship Center (TIEC)).

Съвременният свят все повече осъзнава значението, което има развитието на човешкия потенциал за постигане на целите на устойчивото развитие. Тяхната взаимна обусловеност предопределя необходимостта да бъде намерен такъв баланс при използване на наличните ресурси за задоволяване потребностите на хората, който да гарантира едно по-добро бъдеще за следващите поколения. В тази връзка е особено важно, въпросите от екологично естество да бъдат част от програмите за развитие, тъй като устойчивият растеж е невъзможен без развитие на човешкия потенциал.

В унисон с визията на Египет да развива инвестиционен климат, благоприятстващ икономическия растеж, производителността и развитието на човешкия потенциал, Министерството на инвестициите и международното сътрудничество проведе серия изчерпателни анализи на сегашната ситуация в страната, за да посочи основните предизвикателства, пред които е изправен Египет. Беше стартирана поредица от процедури за изготвяне на стратегически планове и задълбочаване на съществуващите партньорски отношения с местни и чуждестранни инвеститори и компании. Изграждането на технологична и информационна инфраструктура, делегирането на власт на младите лидери и насърчаване на предприемачеството са сред основните цели на тези мерки. Във връзка с тях през 2017 г. беше приет и Закон за инвестициите №72, който е съществена крачка към подобряване на инвестиционния климат в страната (Annual Report on Investment in Development, 2017, pp. 17-20).

Сред най-значимите успехи по отношение на инвестициите беше регистрираното през 2017 г. нарастване на частните инвестиции с 28.5% (270.8 млрд. египетски лири), увеличението с 26% в броя на новосъздадени компании, на програми за сътрудничество с международни институции, стимулт от 100 000 лири, който се предоставя на всички квалифицирани предприемачи и реализирането на проект за развитие на стойност 4 млрд. щатски долара (Annual Report on Investment in Development, 2017, pp. 22-23).

В наши дни технологичното предприемачество е едно от основните средства за постигане на устойчиво развитие в различни области, прилагайки постиженията на дигиталната революция. Ето защо Египет се стреми да задълбочи и ускори неговото стратегическо прилагане и

ВЛИЯНИЕ НА ТЕХНОЛОГИЧНОТО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО ...

по този начин да се превърне в модел за прогрес и развитие на регионално и международно равнище. Във връзка с изложеното до този момент, авторът на изследването си поставя за цел да анализира зависимостта между технологичното предприемачество и развитието на човешкия потенциал в химическите компании в следните направления:

1.1. Влияние на технологичното предприемачество върху подобряване резултатността на фирмите

През последните години както утвърдени, така и новосъздадени компании се стремят да въведат и прилагат технологични политики и механизми чрез различни програми за иновации, знания и успешно предприемачество, които имат положителен ефект върху развитието на администрацията, икономиката и инвестициите в страната (Нове, J., 2018). Изследване, проучващо възможностите за максимизиране на ползите от предприемаческата дейност (Machado, V., 2018), анализира състоянието на пет бразилски компании, които се опитват да постигнат това чрез технологично и иновативно предприемачество. Изследването цитира модела, възприет от правителството на Сингапур, за развитие на технологиите, икономиката и човешкия потенциал.

Друго изследване акцентира върху прилагането на предприемачески подход в бизнес управлението, използването на нови технологии и възможностите на дигиталния бизнес, които да задълбочат връзката между технологичното предприемачество и управлението на знания в стремежа към по-висока устойчивост на нововъзникващи компании (Passerini, K. & Bartolacci, M., 2018).

В тази връзка авторът на това изследване е убеден, че технологичното предприемачество е от стратегическа важност за повишаване резултатността на компаниите чрез модерни информационни системи и технологични знания, методи за електронно обучение и политики за научноизследователска дейност, благодарение на които да предлагат по-висококачествени продукти и да развиват технологични логистични системи, така че да повишат ефективността на своята дистрибуция.

*1.2. Ролята на технологичното предприемачество
за развитието на човешките кадри в компаниите*

Изследване показва, че предприемачеството в сферата на технологиите е едно от основните решения за създаване на нови продукти и услуги чрез прилагането на иновации, технологични знания и резултати от научноизследователска дейност, като по този начин се постигат конкурентни предимства, икономически ръст и развитие на човешкия потенциал (Machado, V., 2018, Op. cit, pp.13-14). За да отговори на предизвикателствата на конкуренцията в световен мащаб, съвременният мениджмънт обръща особено внимание на въпросите, свързани с устойчивото развитие на кадрите във фирмите, като стремежът е да бъде постигнат баланс между целите на компаниите и на техните служители. Научно изследване (Lempert & Nguyen, 2017) разглежда въпроси, свързани с планирането на устойчиво развитие и провеждането на статистически анализ, и подчертава ключовата роля на технологиите за постигане на устойчивост. Авторите на изследването отбелязват следните измерения на устойчивото развитие на промишлеността: екологичен, икономически и социален (отнасящ се до хората), като акцентира върху стратегическото значение, което има социалният момент за постигането на устойчивост и стопански растеж. На следващо място научната разработка изтъква, че изграждането на устойчива промишленост трябва да е съобразено с отговорността към бъдещото поколение, разумното използване на ресурсите и положителна нагласа за развитие на бизнеса (Reza, K. & Islam, S., 2018). В условията на преход към дигитална икономика, пред промишления сектор стоят редица въпроси, свързани с развитието на производствените процеси, като един от тях е изграждане на креативни и иновативни компетенции, чрез които компаниите да печелят стратегически конкурентни предимства (Altukhova, N. & Vasileva, E. & Yemelyanov, V., 2018). Приетата от Египет Стратегия за устойчиво развитие на човешкия потенциал предвижда провеждането на местни и международни младежки форуми в няколко интелектуални направления от практическа значимост: устойчиво развитие, технологии и предприемачество, глобални проблеми на младите хора, културен и цивилизационен диалог, изграждане на бъдещи лидери, модел на обединените нации, арабските държави в Африка (World Youth Forum, Egypt, Available online: www.wyfegypt.com).

2. Предложение за рамка за развитие на човешкия потенциал в компаниите в резултат на технологичното предприемачество

През изминалия век в САЩ и Китай бе поставено начало на анализа и изучаването на системни програми и модели за предприемачество и иновативни стратегии, в резултат на което двете страни се откриха като водещи сили в икономиката и предприемачеството (Yu, C., 2018). Технологичното предприемачество е най-важното измерение на икономическия растеж и развитието на човешкия потенциал. Неговото приложение в практиката допринася за обогатяване на съвременните познания за ефективността на производствените процеси (Sobel, R. & Clark, J., 2018).

Научно изследване потвърждава положителното въздействие, което оказват стратегическите насоки за прилагане на иновативни знания и създаване на подходяща регулаторна среда върху реализирането на различни инициативи в областта на технологичното предприемачество (Urbano, D. & Guerrero, M. & Ferreira, J. & Fernandes, C., 2018). Подчертава се значението на развитието на човешкия потенциал в контекста на основните изисквания и цели на Стратегията за устойчивото развитие на ООН 2015; предизвикателствата, които стоят пред нейното изпълнение и решаването на проблемите по осигуряване на необходимите финансови и технологични ресурси. Изследването (Klarin, T., 2018) заключава, че устойчивото развитие на човешкия потенциал е един от най-важните стълбове на стопанския и технологическия растеж, на който да разчитат бъдещите поколения.

Изследване, проведено от други автори (Kim, W. & Park, J, 2017), подчертава значимостта на човешкото, наред с икономическото и екологичното, измерение в корейските компании, като в резултат фирмите отчитат отлична подготовка на своя персонал, усвояване и разпространяване на иновативни идеи и постигната по-висока резултатност.

Въз основа на изложеното дотук авторът на настоящото изследване счита, че технологичното предприемачество и неговите измерения (ИТ / Мениджмънт на знанието / Научно-изследователска и развойна дейност / Креативни и иновативни процеси) са от стратегическо значение

за устойчивото човешко развитие (културно развитие / формиране на стратегически лидери сред младите хора / електронно обучение / административно овластяване). В този смисъл е важно, висшият мениджмънт на организациите да прилага иновативни идеи в управлението на човешките ресурси, да осигурява необходимата информационна и технологична инфраструктура и модули за електронно обучение и да прилага политики за изследване и развитие, така че да насърчава непрекъснатото усъвършенстване на производствените процеси и развитието на стратегическа логистична система, които да направят по-ефективна дистрибуцията на продуктите на химическите компании.

Отчитайки тези положения, предлагаме рамка за развитие на човешкия потенциал във връзка с развитието на технологичното предприемачество, която е представена на Схема 2 (Вж. Схема 2).

В обобщение на изложеното дотук, авторът дава няколко препоръки по отношение на програмите за технологично предприемачество с оглед насърчаване развитието на кадрите в компаниите в Египет:

1. Създаване на стратегически планове за технологично учене и развиване на дигитална култура, благоприятстваща предприемачеството.

2. Съдействие от страна на държавата в прилагането на технологични идеи за реализация на проекти и създаване на компании за промишлено производство и услуги, които имат реално отражение върху увеличаването на националния доход.

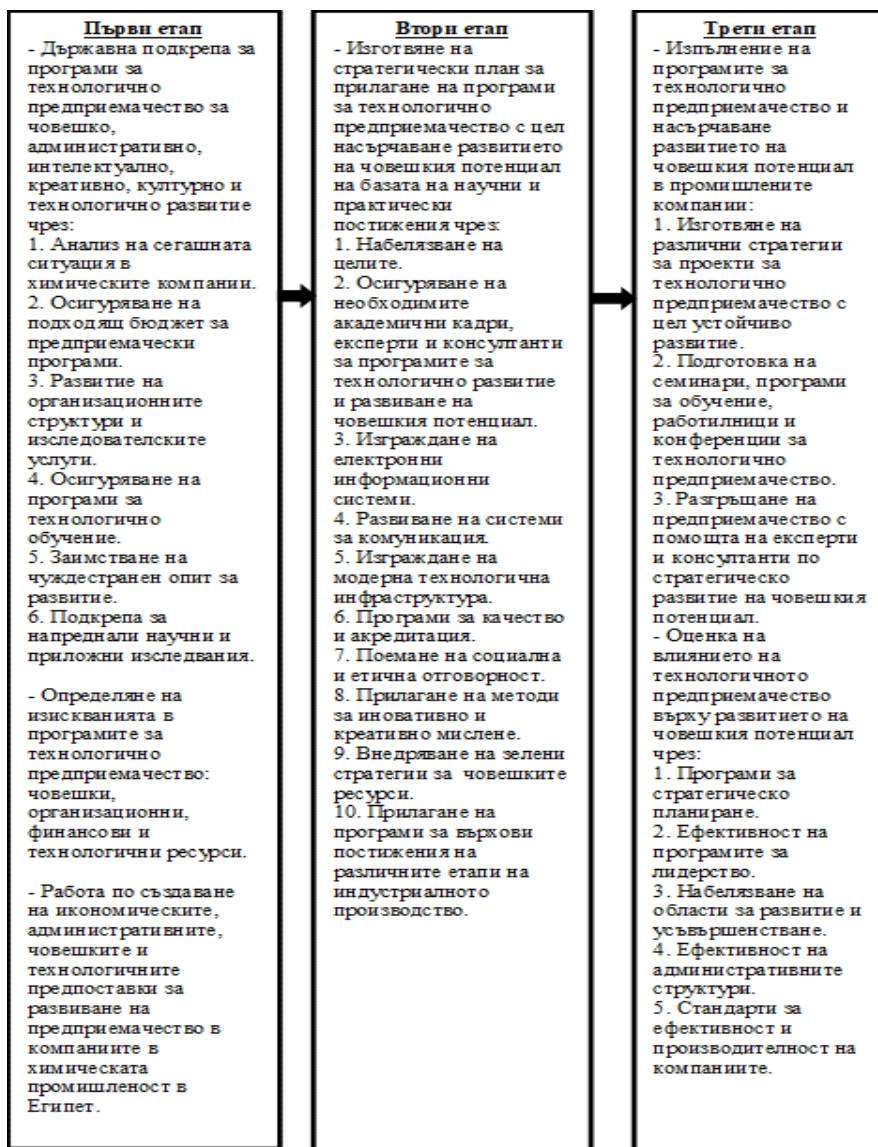
3. Увеличаване на бюджета за научноизследователска и развойна дейност с цел теоретични и практически постижения, които да подпомагат компаниите в предлагането на стоки и услуги.

4. Създаване на обособени отдели за технологична логистика в промишлените компании, които да отговорят за производствените и маркетинговите дейности на организациите.

5. Разкриване на центрове за технологично обучение на персонала в компаниите, развиване на лидерски качества и технически умения с оглед стратегическо развитие на производството.

6. Създаване на местни и международни съюзи с експертни и технологични компании, които да доведат до по-висока ефективност на производствения процес и да подпомогнат развитието на интелектуалния капацитет на човешките ресурси в промишления сектор.

ВЛИЯНИЕ НА ТЕХНОЛОГИЧНОТО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО ...

Източник: Авторът.

Схема 2. Предложение за рамка на развитие на човешкия потенциал в компаниите

Заклучение

Научното изследване разглежда най-актуалните стратегически въпроси – тези за технологичното предприемачество и неговото въздействие върху развитието на човешкия потенциал в един от най-значимите промишлени сектори в Египет – химическите компании. Статията изследва прилагането на технологично предприемачество (информационни технологии, мениджмънт на знанията, политики за научна и развойна дейност, креативност и иновации) и неговата роля за повишаване резултатността на организациите и развитието на човешките ресурси в компаниите изобщо и в частност, тези в химическата промишленост. Обърнато е внимание и на използването на модели от международната практика с оглед устойчивото развитие на човешките ресурси в предприятията.

В основата на стратегията за устойчиво развитие (Визия Египет 2030) е развитието на човешкия потенциал с цел културно развитие, изграждане на стратегически лидерски качества у младите и предоставяне на административна власт, водещо присъствие на технологични системи в обучението с цел откриване на възможности и стратегически решения за изготвянето на нови инвестиционни проекти, сътрудничество и развитие на производството.

Обект на изследването са 18 химически компании в Египет. Направен е анализ и е предложен модел за променливи и измерващи показатели, които да се използват при изследване на връзката между технологичното предприемачество и развитието на кадрите в компаниите. Изготвена е и рамка за развитие на потенциала на човешките ресурси в химическите компании в контекста на влиянието, което оказва над него технологичното предприемачество.

Използвани източници

Altukhova, N. & Vasileva, E. & Yemelyanov, V. (2018). How to Add Value to Business by Employing Digital Technologies and Transforming Management Approaches. *Journal of Business Management*, D. A.

Tsenov Academy of Economics, Bulgaria, ISSN 0861 – 6604, pp. 71-72, pp. 82-83.

Anonymous, I. (2011). Putting People First: Employee Retention and Organizational Performance, Development and Learning in Organization: *An International Journal*, Vol. 25, No.1, pp. 25-27.

Annual Report on Investment in Development. (2017). *Ministry of Investment and International Cooperation*. Available online: <http://www.miic.gov.eg> , pp. 17-20, pp. 22-23.

Business Sector Information Center, Available online: <http://www.bsic.gov.eg/about.asp>

Curson, J. & Skidmore, T. (2010). Retaining a High Quality Workforce Keeping a hold of Family Silver. *Strategic HR Review*, Available online: www.emeraldinsight.com, Vol. 9, Issue 5, pp. 17-23.

Elia, G. & Margherita, A. (2018). *Assessing the Maturity of Crowd venturing for Corporate Entrepreneurship*, Kelly School of Business, Indiana University, Available online: www.sciencedirect.com, pp. 271-283.

Hove, J. (2018). Research on Technology Entrepreneurship and Accelerators, PhD Dissertation, Faculty of Economics and Business Administration, Ghent University, Belgium, pp. 14-28.

Kim, W. & Park, J. (2017). Examining Structural Relationships between Work Engagement, Organizational Procedural Justice, Knowledge Sharing, and Innovative Work Behavior for Sustainable Organizations. *Published in the Journal of Sustainability*, Available online: www.mdpi.com/journal/sustainability, pp. 2-4, 12-13.

Klarin, T. (2018). The Concept of Sustainable Development :From its Beginning to the Contemporary Issues. *Zagreb International Review of Economics & Business*, Croatia, Vol. 21, No. 1, pp. 67-94.

Lempert, D. & Nguyen, H. (2017). Accounting for Threats to Sustainable Development: An Indicator for Holding NGOs and International Organi-

- zations Accountable to Creating the Context for Sustainable Development. *The Journal of Sustainable Development*, Vol. 17, Issue 1, pp. 220:223, 240:241.
- Machado, V. (2018). Technology Entrepreneurship: An Exploratory Study. Masters Dissertation, University of Caxias do Sul, Brazil, pp. 13-95.
- Nowak, D. (2018). The Core Competences of Polish Industrial Enterprises. *Journal of Business Management*, D.A. Tsenov Academy of Economics, Bulgaria, ISSN 0861 6604, pp. 23 - 43.
- Passerini, K. & Bartolacci, M. (2018). *Introduction to Entrepreneurship and Knowledge Management Minitrack*. Proceedings of the 51st Hawaii International Conference on System Sciences, ISBN: 978-0-9981331-1-9, p. 412.
- Pretorius, L. & Davidaviciene, V. (2018). *Towards Technology and Entrepreneurship: A Perspective with Cyclic Conditions*. 10th International Scientific Conference - Business Technologies and Sustainable Entrepreneurship, Available online: <https://doi.org/10.3846/bm.2018.20>, 3-4 May, pp.174-182.
- Qian, H. & Zhao, C. (2018). *Space-Time Analysis of High Technology Entrepreneurship: A Comparison of California and New England*. Available online www.sciencedirect.com/science/journal/01436228, 14 May, pp. 111-119.
- Report of the Ministry of Higher Education and Scientific Research. (2017). Scientific Research and Technology, Available online: <http://portal.mohe.gov.eg>
- Report on the Performance of Public Sector Business Indicators. (2017). Available online: <http://www.bsic.gov.eg/bs.asp>
- Report of the Public Sector Information Center for Holding Companies. (2017). Egypt, Available online: <http://www.bsic.gov.eg/>
- Reza, K. & Islam, S. (2018). Measuring the Sustainability of the knitwear sector of Bangladesh: Sustainability Vulnerability Index. *Business*

ВЛИЯНИЕ НА ТЕХНОЛОГИЧНОТО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО ...

Strategy and Development, Available online: wileyonlinelibrary.com/journal/bsd2, DOI: 10.1002/bsd2.3, 10 Sep., pp. 1-10.

Sobel, R. & Clark, J. (2018). The use of knowledge in Technology Entrepreneurship: A Theoretical Foundation. *The Review of Austrian Economics*, DOI 10.1007/s11138-017-0380-5, pp.195-206.

Sustainable Development Strategy, Available Online:
<http://sdsegypt2030.com/>

Technological Innovation and Entrepreneurship Center (TIEC), Available online: <http://www.tiec.gov.eg>

Urbano, D. & Guerrero, M. & Ferreira, J. & Fernandes, C. (2018). New Technology Entrepreneurship Initiatives: Which Strategic Orientations and Environmental Conditions Matter in the New Socio-Economic Landscape?. *The Journal of Technology Transfer*, Available online: <https://doi.org/10.1007/s10961-018-9675-3>, June, pp. 2-22.

World Youth Forum, Egypt, Available online: www.wyfegypt.com

Yu, C. (2018). Understanding the Ecosystems of Chinese and American Entrepreneurship Education. *Journal of Entrepreneurship Education*, Bridgewater State University, USA, Available online: http://vc.bridgew.edu/management_fac, Vol. 21, Issue 2, pp. 2-17.

СЪДЪРЖАНИЕ

ИНФОРМАЦИОННИ И КОМУНИКАЦИОННИ технологии

ПРАКТИЧЕСКИ ПОДХОД ЗА ИНТЕГРИРАНЕ НА ХЕТЕРОГЕННИ СИСТЕМИ

Доц. д-р Моника Цанева 5

ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА АРХИТЕКТУРНИТЕ РЕШЕНИЯ ПРИ СИСТЕМИТЕ ЗА УЕБ ПУБЛИКАЦИИ

Гл. ас. д-р Пламен Христов Милев 17

ФИРМЕНА конкурентоспособност

ИЗПОЛЗВАНЕ НА СОЦИАЛНИТЕ МЕДИИ КАТО ЕФЕКТИВЕН ИНСТРУМЕНТ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА УСТОЙЧИВИ КОНКУРЕНТНИ ПРЕДИМСТВА

Д-р Далиборка Блажеска
Д-р Наташа Ристовска 34

ВЛИЯНИЕ НА ТЕХНОЛОГИЧНОТО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО ВЪРХУ РАЗВИТИЕТО НА ЧОВЕШКИЯ ПОТЕНЦИАЛ В ХИМИЧЕСКИТЕ КОМПАНИИ В ЕГИПЕТ

Мохамед Мустафа Али Албаз 50

СЧЕТОВОДСТВО и одит

СПЕЦИФИЧНИ ОСОБЕНОСТИ НА ДОКУМЕНТИРАНЕТО, СЧЕТОВОДНОТО ОТЧИТАНЕ И ДАНЪЧНОТО ОБЛАГАНЕ НА ДЕЙНОСТТА НА ЕЛЕКТРОНЕН МАГАЗИН

Д-р Диана Стоянова Янкова 72

Редколегия на сп. „Бизнес управление“

Красимир Шишманов – главен редактор, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

Никола Янков – зам. главен редактор, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

Иван Марчевски, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

Ирена Емилова, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

Любчо Варамезов, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

Румен Ерусалимов, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

Силвия Костова, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

Международна редколегия на сп. „Бизнес управление“

Александру Неделеа – Университет „Стефан Велики“, Сучава, Румъния

Дмитрий Владимирович Чистов, – ФГОБУ ВПО Финансов университет при правителството на руската федерация, Москва, Русия

Йоана Панагорец – Университет Валахия, Търговище, Румъния

Йото Йотов – Драксел университет, Филадельфия, САЩ

Махмуд Ел Батран – Университет Кайро, Кайро, Египет

Наталья Борисовна Голованова – Московски технологически университет, Москва, Русия

Татяна Викторовна Орехова – Донецки национален университет, Виница, Украйна

Тадиа Джукич —Университет в Ниш, Ниш, Сърбия

Ян Тадеуш Дуда – АГН Университет за наука и технологии, Краков, Полша

Виктор Чужиков – Киевски национален икономически университет "Вадим Гетман", Киев, Украйна

Стилов редактор – Анка Танева

Превод на английски език – ст. преп. Цветана Шенкова, ст. преп.

Даниела Стоилова, ст. преп. Иванка Борисова

Превод на руски език – ст. преп. Ирина Иванова

Технически секретар – ас. Живка Тананеева

Отпечатването на списанието за 2019 г. се осъществява с безвъзмездната финансова помощ на Фонд "Научни изследвания" - НП 07/58, съгласно Договор КП-06-НП/36 от 12.12.2018, по конкурс "Българска научна периодика - 2018 г."

Дадено за печат на 28.05.2019 г., излязло от печат на 10.06.2019 г.,
формат 70x100/16, тираж 100

© Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ – Свищов,
ул. „Ем. Чакаров“ 2, тел.: +359 631 66298

© Академично издателство „Ценов“, Свищов, ул. „Градево“ 24

ISSN 0861 - 6604

БИЗНЕС управление

БИЗНЕС управление 2/2019

ИЗДАНИЕ НА
СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ
„Д. А. ЦЕНОВ“ - СВИЩОВ

2/2019

КЪМ ЧИТАТЕЛИТЕ И АВТОРИТЕ НА СПИСАНИЕ „БИЗНЕС УПРАВЛЕНИЕ“

Списание „БИЗНЕС управление“ публикува изследователски статии, методологически и методически разработки и прегледи, рецензии, опит.

1. Обем:

Статии: минимум - 12 страници; максимум – 20 страници;
Прегледи, рецензии, опит: минимум – 5 страници; максимум -10 страници.

2. Депозирание на материалите:

- на хартиен носител и в електронен вид (по E-mail и/или на CD);

3. Технически характеристики:

- изпълнение Word 2003 (минимум);
- размер на страницата - A4, 29-31 реда и 60-65 знака на ред;
- разстояние между редовете 1,5 lines (At least 22 pt);
- шрифт - Times New Roman 14 pt;
- полета - Top - 2.54 см.; Bottom - 2.54 см; Left - 3.17 см; Right - 3.17 см;
- номерация на страницата - долу вдясно;
- текст под линия - размер 10 pt;
- графики и фигури - Word 2003 или Power Point.

4. Оформление:

- наименование на статията, име на автора, научна степен, научно звание - шрифт Times New Roman, 14 pt, с големи букви Bold - центрирано;
- наименование и адрес на местоработата; телефони за контакти и E-mail;
- резюме на български език в обем до 30 реда; ключови думи - от 3 до 5;
- **JEL** класификация на публикациите с икономически характер (<http://ideas.repec.org/j/index.html>);
- основен текст (изложение);
- таблиците, графиките и фигурите се вграждат софтуерно в текста (да позволяват езикова корекция и превод на английски). Цифрите и текстът вътре в тях се изписват с шрифт Times New Roman 12 pt;
- формулите се създават с Equation Editor;

5. Правила за цитиране под линия:

При цитиране да се спазват изискванията на **APA Style (American Psychological Association)**, поместени тук: <https://www.uni-svishtov.bg/?page=page&id=71>

Всеки автор носи отговорност за отстояваните идеи, съдържанието и техническото оформление на своя текст.

6. Контакти:

Главен редактор: тел.: (+359) 631-66-397
Зам.-главен редактор: тел.: (+359) 631-66-299
Стилов редактор: тел.: (+359) 631-66-335
E-mail: zh.tananeeva@uni-svishtov.bg ; bm@uni-svishtov.bg
Адрес: Стопанска академия „Д. А. Ценов“, ул. „Ем. Чакъров“ №2, Свищов, България